

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Karska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Dobrowolski

SSN Mirosław Sadowski

w sprawie z odwołania B.K.

od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa Nr [...] z dnia 16 marca 2023 r.,
w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska przez sędziego osiągającego wiek
uprawniający do przejścia w stan spoczynku,

po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 19 września 2023 r.,

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

Uchwałą nr 174 z dnia 16 marca 2021 r. (dalej: Uchwała) Krajowa Rada Sądownictwa (dalej również jako: KRS lub Rada) na podstawie art. 69 § 1b ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2023 r., poz. 217, dalej: p.u.s.p.) nie wyraziła zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego przez B. K. – sędziego Sądu Okręgowego w Krakowie (dalej również jako: Uczestnik lub Odwołujący się).

W części I uzasadnienia zaskarżonej Uchwały KRS wyjaśniła, że Uczestnik oświadczył Radzie wolę dalszego zajmowania dotychczasowego

stanowiska sędziego. Do oświadczenia załączył zaświadczenie lekarskie oraz zaświadczenie psychologiczne stwierdzające, że jest zdolny do pełnienia urzędu sędziego ze względu na stan zdrowia. Powołując się stanowisko wiceprezesa Sądu Okręgowego w Krakowie wskazano, że Przewodniczący V Wydziału Penitencjarnego nie zgłaszał zastrzeżeń do pracy sędziego B. K. Zaznaczono, że zdaniem wiceprezesa Sądu Okręgowego w Krakowie, najpilniejsze potrzeby kadrowe są w Wydziale VI, jednak z uwagi na to, że sędzia B. K. od ponad 20 lat nie orzekał w wydziale pierwszoinstancyjnym niezasadne byłoby przenoszenia go do tego wydziału.

W części II uzasadnienia Uchwały wskazano, że w celu przygotowania sprawy do rozpatrzenia na posiedzeniu KRS Przewodniczący Rady wyznaczył zespół, zawiadomił Ministra Sprawiedliwości o jego powołaniu oraz o sprawach indywidualnych przekazanych zespołowi w celu przygotowania ich do rozpatrzenia na posiedzeniu Rady. Minister Sprawiedliwości nie przedstawił opinii w trybie art. 31 ust. 2b ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (t.j. Dz.U. 2021, poz. 269; dalej: u.KRS).

Zespół członków KRS na posiedzeniu 16 marca 2023 r. przyjął stanowisko o nierekomendowaniu Radzie wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego przez Uczestnika (1 głos „za”, brak głosów „przeciw”, 2 głosy „wstrzymujące się”).

W części III uzasadnienia Uchwały, KRS podkreśliła, że sędzia B. K. orzeka w V Wydziale Penitencjarnym, tymczasem najpilniejsze potrzeby sądu dotyczą VI Wydziału. Rada na posiedzeniu w dniu 16 marca 2023 r. podjęła uchwałę o niewyrażeniu zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego przez sędziego B. K. (4 głosy „za”, 7 głosów „przeciw”, 2 głosy „wstrzymujące się” w przedmiocie dalszego zajmowania stanowiska sędziowskiego przez Uczestnika).

Sędzia B. K. zaskarżył w całości przedmiotową uchwałę i zarzucił rażące naruszenie przepisów prawa:

1. art. 33 ust. 1 w zw. z art 42 ust. 1 u.KRS, poprzez brak wszechstronnego rozważenia sprawy na podstawie zgromadzonej w sprawie dokumentacji, wyjaśnień Wiceprezesa Sądu Okręgowego w Krakowie oraz opinii Przewodniczącego V Wydziału Penitencjarnego tego Sądu;

2. art. 69 § 1b p.u.s.p. poprzez dowolne, a tym samym nieuprawnione przyjęcie, że zajmowanie stanowiska sędziego przez Skarżącego nie jest zgodne z interesem wymiaru sprawiedliwości ponieważ, jak wynika to ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i uzasadnienia zaskarżonej uchwały, brak jest wskazania dostatecznych powodów do przyjęcia takiego stanowiska.

W następstwie powyższego, wniósł o uchylenie zaskarżonej Uchwały i przekazanie sprawy Radzie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 69 p.u.s.p. [s]ędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku oświadczy Krajowej Radzie Sądownictwa wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie (§ 1). Krajowa Rada Sądownictwa może wyrazić zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego, jeżeli jest to uzasadnione interesem wymiaru sprawiedliwości lub ważnym interesem społecznym, w szczególności jeśli przemawia za tym racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego lub potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów (§ 1b zd. 1).

Z kolei zgodnie z art. 44 ust. 1 zd. 1 oraz ust. 3 u.KRS, [u]czestnik postępowania przed Krajową Radą Sądownictwa może odwołać się do Sądu Najwyższego z powodu sprzeczności uchwały Rady z prawem, o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej. Do postępowania przed Sądem Najwyższym stosuje się przepisy k.p.c. o skardze kasacyjnej – z wyjątkiem art. 87¹ k.p.c., który ustanawia w postępowaniu przed Sądem Najwyższym tzw. przymus adwokacko-radcowski.

Przedmiotem kontroli sprawowanej przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 44 u.KRS jest merytoryczna treść uchwał KRS, a kryterium tej kontroli jest jej zgodność z prawem materialnym oraz proceduralnym – w takim zakresie, w jakim ewentualne uchybienia przepisom postępowania mogły mieć wpływ na kształt

podjętego w danej uchwale rozstrzygnięcia. Przepisy regulujące dopuszczalność oraz tryb i termin zaskarżania uchwał KRS dotyczą postępowania po ich podjęciu, w związku z czym ich naruszenie nie może mieć na treść tych uchwał bezpośredniego wpływu.

Zarzut Odwołującego się dotyczący rażącego naruszenia art. 69 § 1b p.u.s.p. nie zasługuje na uwzględnienie.

Przed wszystkim należy zwrócić uwagę na art. 69 § 1 p.u.s.p., zgodnie z którym „[s]ędzia przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia (...)”. Nie budzi żadnych wątpliwości, że zasadą i regułą jest obligatoryjne przejście sędziego w stan spoczynku wraz z osiągnięciem określonego wieku. Przejście sędziego w stan spoczynku następuje *ex lege*.

Z kolei, art. 69 § 1b p.u.s.p. stanowi wyjątek od powyższej zasady, a użyty wyraz „może” oznacza uprawnienie (a nie obowiązek) KRS do wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego pomimo ukończenia przez niego 65 roku życia, o ile jest to uzasadnione interesem wymiaru sprawiedliwości lub ważnym interesem społecznym. W przypadku skorzystania z fakultatywnego rozwiązania zawartego w art. 69 § 1b p.u.s.p. na Radzie spoczywa obowiązek wykazania i uzasadnienia, że interes wymiaru sprawiedliwości lub ważny interes społeczny wymaga odstąpienia od zasady przejścia sędziego w stan spoczynku po osiągnięciu 65 roku życia a jej uchwała ma charakter konstytutywny.

Przepisy w tym zakresie są jednoznaczne, wiążą strony i sądy, a dokonywane interpretacje czy wytyczne nie mogą być z nimi sprzeczne.

W uzasadnieniu Uchwały Rada zwróciła uwagę na to, że w sądzie Okręgowym w Krakowie istnieje potrzeba wzmocnienia kadrowego w VI Wydziale (pierwszoinstancyjnym), tymczasem Uczestnik od ponad 20 lat orzeka w V Wydziale Penitencjarnym. Skoro, zdaniem Wiceprezesa Sądu Okręgowego Krakowie, nieuzasadnione byłoby przenoszenie Skarżącego do VI Wydziału, to w ocenie Krajowej Rady Sądownictwa interes wymiaru sprawiedliwości nie wymaga, aby uczestnik w dalszym ciągu zajmował dotychczasowe stanowisko sędziego.

Pokoleniowa wymiana kadr sędziowskich wiąże się z racjonalnym wykorzystaniem „kadr sądownictwa powszechnego”, o którym mowa w art. 69 § 1b p.u.s.p., jako ustawowym kryterium brany pod uwagę przy podejmowaniu

uchwał w przedmiocie wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego po ukończeniu 65. roku życia. Sąd Najwyższy w wyroku z 11 maja 2011 r., III PO 2/11, wprost wskazał, że „pokoleniowa” wymiana kadr prokuratorskich, związana z jednej strony, z osiaganiem przez zasłużonych prokuratorów wieku umożliwiającego im skorzystanie z przywileju prokuratorskiego stanu spoczynku, a z drugiej strony, z potrzebą umożliwienia przejęcia tej służby przez innych doświadczonych prokuratorów, a także zapewnienie etatów dla nowych kadr prokuratorskich, jest uzasadnionym kierunkiem prowadzenia polityki kadrowej w jednostkach organizacyjnych prokuratury (zob. też wyroki Sądu Najwyższego: z 3 marca 2011 r., III PO 12/10; z 1 grudnia 2021 r., I NKRS 80/21). Ta argumentacja jest aktualna także w odniesieniu do sędziów, gdyż ustawowe regulacje dotyczące dalszego zajmowania stanowisk przez prokuratorów i sędziów po osiągnięciu przez nich 65 roku życia są analogiczne.

Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do oceny celowości realizowanej przez Radę polityki kadrowej sądownictwa powszechnego. Rozpoznając wniesione odwołanie Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do ingerencji w materialną treść zaskarżonej uchwały, albowiem dokonanie oceny co do zasadności dalszego zajmowania stanowiska sędziego stanowi wyłączną kompetencję Rady (wyrok Sądu Najwyższego z 19 stycznia 2021 r., I NKRS 22/21). Sąd Najwyższy uprawniony jest jedynie do zbadania uchwały KRS pod kątem zgodności z prawem. Zasadność takiej decyzji nie podlega kontroli ze strony Sądu Najwyższego, o ile nie miało wpływu na nią naruszenie zasady legalności, w tym użycie niedozwolonego kryterium oceny (wyrok Sądu Najwyższego z 27 lutego 2019 r., I NO 16/18).

Zdaniem Sądu Najwyższego, Rada nie dostrzegając interesu wymiaru sprawiedliwości lub ważnego interesu społecznego słusznie nie odstąpiła od zasady zgodnie z którą sędzia przechodzi w stan spoczynku po ukończeniu 65 roku życia.

Podobnie zarzut braku wszechstronnego rozważenia sprawy z art. 33 ust. 1 w zw. z art. 42 ust. 1 u.KRS nie zasługuje na uwzględnienie.

Przed wszystkim należy zwrócić uwagę na przedmiot (Uchwała) i cel toczącego się postępowania (dalsze zajmowanie stanowiska sędziego) oraz ustawowe przesłanki umożliwiające Radzie pozostawienie Odwołującego się w czynnej służbie sędziowskiej (interes wymiaru sprawiedliwości lub ważny

interes społeczny). Do tych przesłanek nie należy ilość przydzielonych i zakończonych przez sędziego spraw, efektywność jego pracy, czy to jak wypada na tle innych sędziów, ile urlopu wykorzystał lub przez jaki okres przebywał na zwolnieniu lekarskim. Sąd Najwyższy nie kwestionuje wysokich kwalifikacji zawodowych i nieprzeciętnego wykształcenia Odwołującego się, jego osiągnięć, czy bogatego doświadczenia orzeczniczego, które z pewnością jest większe niż tego kto dopiero obejmie takie stanowisko lub zaczyna orzekać na takim stanowisku jak B. K. Podniesione w odwołaniu okoliczności dotyczące zaskarżonej uchwały KRS nie stanowią uchybień uzasadniających jej uchylenie, a sama decyzja ma być uzasadniona ustawowymi przesłankami – interesem wymiaru sprawiedliwości lub ważnym interesem społecznym.

„Interes wymiaru sprawiedliwości” i „ważny interes społeczny”, o których mowa w art. 69 § 1b p.u.s.p., to pojęcia niedookreślone, których wypełnienie konkretną treścią ustawodawca pozostawił Krajowej Radzie Sądownictwa wskazując jedynie, że za pozytywnym ustaleniem, iż zachodzą one w konkretnej sprawie, mogą przemawiać racjonalne wykorzystanie kadr sądownictwa powszechnego lub potrzeby wynikające z obciążenia zadaniami poszczególnych sądów. Przykłady te stanowią istotną wskazówkę interpretacyjną. Wynika z nich bowiem jednoznacznie, że „interes”, o którym mowa wyżej, ma charakter pozytywny, a nie negatywny. Każde odejście doświadczonego i rzetelnego sędziego w stan spoczynku jest pewnym „osłabieniem” wymiaru sprawiedliwości, ale też jest naturalną i ustawowo uzasadnioną koniecznością. Nie można więc utożsamiać interesu wymiaru sprawiedliwości lub ważnego interesu społecznego z dalszym zajmowaniem stanowiska sędziowskiego przez osobę, która osiągnęła już 65 rok życia.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, że możliwość dalszego zajmowania stanowiska prokuratora (a także sędziego) stanowi wyjątek od zasady, według której z dniem osiągnięcia określonego wieku przechodzi on w stan spoczynku (postanowienie Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2003 r., III AO 25/02; wyroki Sądu Najwyższego: z 22 lipca 2014 r., III PO 3/14, z 15 lipca 2015 r., III PO 3/15 i z 6 października 2021 r., I NO 50/21). Z powyższego wynika, że kwestionując decyzję Prokuratora Generalnego lub uchwałę Rady o odmowie

wyrażenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska Odwołujący się powinien wskazać okoliczności, które w danym konkretnym przypadku przemawiają za odstąpieniem od wskazanej zasady, a ponieważ zgodnie z przyjętym przez ustawodawcę założeniem sytuacja taka musi mieć charakter wyjątkowy, okoliczności te – leżące po stronie Odwołującego się, czy też mające oparcie w interesie wymiaru sprawiedliwości lub ważnym interesie społecznym – powinny mieć szczególnie doniosły charakter.

Nota bene, sam Odwołujący się nie wykazał dlaczego dalsze zajmowanie przez niego stanowiska sędziego leży w interesie wymiaru sprawiedliwości lub podyktowane jest ważnym interesem społecznym. Zgodnie z art. 6 k.c., który ma zastosowanie w przedmiotowym postępowaniu, ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne i ma w tym interes prawny. Zgromadzony w sprawie materiał i argumenty przedstawione przez Odwołującego się nie dają podstaw do stwierdzenia, by tego rodzaju okoliczności zaistniały w niniejszej sprawie.

Zdaniem składu orzekającego w niniejszej sprawie odstępstwo od zasady przejścia w stan spoczynku powinno znajdować zastosowanie tylko wówczas, gdy sędzia przejawia zdolności do wypełniania obowiązków zawodowych nie tylko w stopniu wystarczającym (porównywalnym z innymi), lecz w stopniu ekstraordynaryjnym w porównaniu do innych sędziów. Interes wymiaru sprawiedliwości lub ważny interes społeczny wymagają od niego bowiem jednakowej aktywności w toku wykonywania przezeń służby sędziowskiej na przestrzeni czasu. Nie ulega natomiast jakiegokolwiek wątpliwości, że prawa biologii powodują, że możliwości zawodowe w wieku emerytalnym stopniowo, aczkolwiek wyrażenie maleją. Tym samym, zasadniczo, zdolność ta powinna być wysoce ekstraordynaryjna w momencie przedłużenia stanu aktywności (chwili odstępstwa od przejścia w stan spoczynku), by gwarantować jej zwykły poziom sędziowski w chwili rzeczywistego udania się wnioskującego na zasłużony odpoczynek.

Reasumując powyższe uwagi należy ponownie wskazać, że Sąd Najwyższy nie może wkraczać w ustawowe kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa i dokonywać oceny, czy Odwołujący się ma nadal sprawować swoją funkcję, lecz jedynie bada, czy decyzja Rady nie jest arbitralna lub podjęta przy użyciu

niedozwolonych kryteriów. Zaskarżona decyzja, zdaniem Sądu Najwyższego, nie jest takimi wadami dotknięta. Nie ma więc podstaw do jej uchylenia i przekazania sprawy Radzie do ponownego rozpoznania.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 44 ust. 3 u.KRS orzekł jak w sentencji wyroku.

PB

[ms]